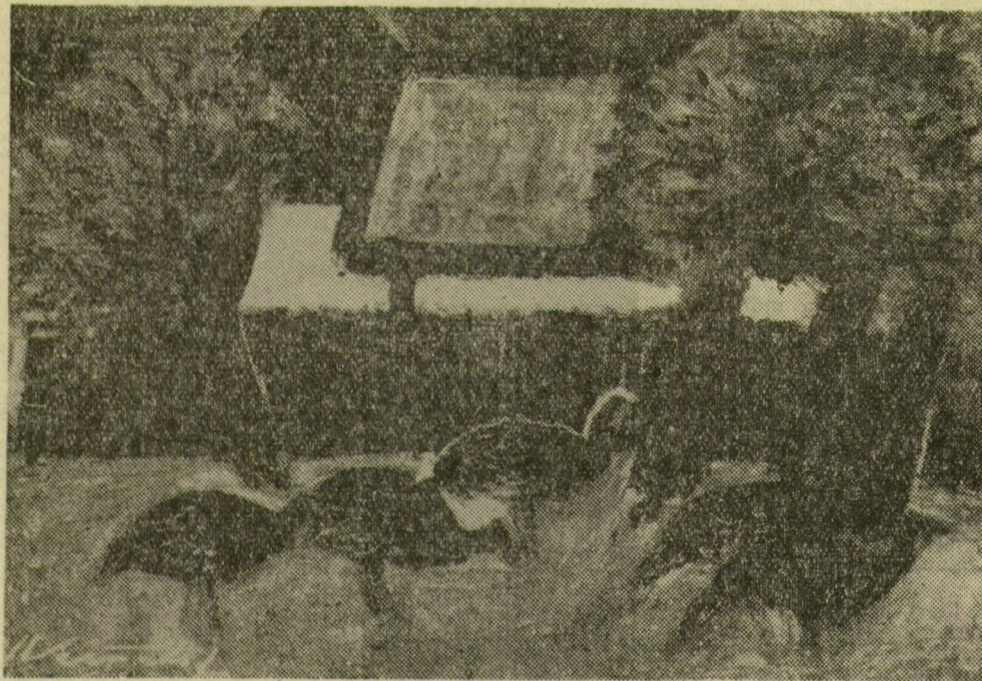

NÉMETH JÓZSEF

PULYKÁK

Nádass József

A MESTERDETEKTÍV

Annyit mozgolódtam a koppenhágai repülőgép ülésén, hogy leejtettem azt a budapesti irodalmi folyóiratot. Szomszédom, ősz hajú, nyüzött arcú férfiú, lehajolt érte. Nyújtotta felém, miközben megpróbálta elolvasni a lap címét. Aztán rámmeresztette kidülledt, viaszos szemét és angolul kérdezte:

— Ezt milyen nyelven írták?

— Magyar újság ez, uram. Az undor hulláma futott végig az unott, beteges arcon. A szomszéd úgy ejtette ujjai közül az ölembe a lapot, mintha visszatartó csúszó-mászó féregtől szabadulna meg:

— Brrr!
— Na de uram, miért haragszik ránk ennyire? Én is magyar vagyok... Volt már Magyarországon...?

— Soha..., de nem is lesznek. Ne haragudjon uram, Ön igen rokonszenves gentlemannak látszik, biztosan vannak ilyenek a honfitársai között is... De ha a maga életét úgy elrontotta volna egy magyar... hogyan is mondjam, nő..., akkor maga is kérné a kormányt, hogy tiltsa meg olyan repülőgép landolását, amelyen ilyen nő tartózkodik...

Legyintett egyet és vadul szívn próbálta a pipáját, ami közben kialudt.

— Nem kétkedem, hogy szerencsétlenségére olyan némbérelt találkoztott, aki kárt és gondot okozott önnek, Mister...

A karfára csapott, félig felemelkedett az ülésből és teljes arccal felém fordult:

— Kár? Gond? Tönkretette az életemet... Negyvenöt éves vagyok, uram, és nézzen csak rám, ugye hogy maga is hetven évre taksál. Egy ránc nem volt az arcomon, egy ősz hajszálam se...

— megragadta a mellényét és rángatni kezdte. — Látja, hány kiló hiányzik innét? Húsz. Ezt mind az a fúria rabolta el, az Ön honfitársa.

— Mit tehetek én arról, vagy akármelyik más magyar, hogy az a rémes nő szintén Magyarországon született. De hát mi is történt tulajdonképpen? Mondja el, uram, talán megkönnyebbül, ha így kiadja a mérgét.

Legyintett:
— Nem szeretek beszélni róla, minden idegem táncol, ha csak emlékszem rá... És, sajnos, emlékezmem kell, mert... Bocsánat, mi az Ön foglalkozása?

— Iró vagyok, uram.
— Úgy? Na jól van, hát akkor elmesélem. Tehát, Egy nagyon derék csikagói üzlet-

ember, mondjuk Joe Smith, egy bárban megismerkedett egy nagyon csinos harmincéves nővel. Kiderült, hogy a nő Magyarországról menekült. Smith nem törődött a részletekkel, Elly csinos volt, csábító, beleszeretett, elvette feleségül. Smith kereskedelmi utazó lévén, egy nagy cég megbízásából kellett minduntalan az Államok különböző városaiban felkeresni a vevőket. Néha négyöt napig, néha egy hétig is távol volt. Alig néhány hónapja házasodott, máris érkeztek a névtelen levelek, a telefonfelhívások, hogy távollétében Elly igen jól szórakozik. Mr. Smith nem vette komolyan a dolgot, arra gondolt, megirigyelték boldogságát, köpött az egészre, Ellynak nem említette, minnek búsítsa a fiatal asszonyt. Aztán egy nap, hirtelen hazatérte után, furcsa zavart észlelt a feleségén, a hamutartóban két szivarvégget talált, márpedig ő mindig csak pipázott.

Egy magánnyomozó irodához fordult, a legügyesebbhez. Ott az esetet a leggyakorlottabb, legeredményesebb nyomozónak adták át, James Chase-nak. Talán Ön is ismeri... hírből. Nno! Fess fiatalember volt akkor

ez a Chase, több mint száz ügyfelét hozzásegítette már a válóperhez szükséges bizonyítékokhoz. Most is bízott a sikerben. Megismerkedett Ellyvel, megszerezte a lakás kulcsának másolatát. A pároska pásztoraóján az elrejtőzött Chase különleges fényképezőgéppel két felvételt is készített. A turbékoló szerelmesei felriadtak, a lovbőz városában felkezesni a vevőket. Néha négyöt napig, néha egy hétig is távol volt. Alig néhány hónapja házasodott, máris érkeztek a névtelen levelek, a telefonfelhívások, hogy távollétében Elly igen jól szórakozik. Mr. Smith nem vette komolyan a dolgot, arra gondolt, megirigyelték boldogságát, köpött az egészre, Ellynak nem említette, minnek búsítsa a fiatal asszonyt. Aztán egy nap, hirtelen hazatérte után, furcsa zavart észlelt a feleségén, a hamutartóban két szivarvégget talált, márpedig ő mindig csak pipázott.

— Szóval, Mr. Smith, Önnek nem sikerült elválnia?

— Pokolba Mr. Smithszel! Már hogyan sikerült volna... Egyéb bizonyítékok alapján. Nem érti? Én nem vagyok Smith, én Mr. Chase vagyok. James Chase, a mesterdetektív, aki tetten érte a bűnöst, aztán a drágalátos hölgy csapdájába esett és a végén ömialta vált el az a Smith a feleségétől és nekem kellett elvenni azt a bestiát...

Sz. Lukács Imre

ILYEN EZ A HÁBORÚ

Nekünk még a háborúból is kevés jutott. Az iskolát bezárták, s csellenghettünk az utcán, a cigányvölgyben, s a kiserdőben. Nem bántódtunk. Elűtöttük az időt. A libákkal se kellett már kijárnom.

A Stukáék udvarán csatáztunk. Később pisztolyokat és rohamsisakokat szereztünk. A kozákok hamar otthagyták a falut.

Az emberek a piactéren feltörték néhány tüzetet, mások megkergettek néhány asszonyt, és ezzel számukra vége volt a háborúnak.

— Ez nem is igazi háború — mondta Stuka. — Repülők se jöttek.

— A tankok? Meg a katonák?

— Itt csak kozákok vonultak. Azóta a Tiszánál járnak.

Aztán felrobbant az első talált gránát. A háborúval akkor találkoztunk igazából.

És később is. Pedig akkor már rozsdásodtak a fegyverek. Szemétdombra került a horpadt rohamsisak.

Pijét az iskolában senki sem ismerte. Történelemórán vezette be hozzánk az igazgató. Akkor költöztek a faluba.

Az első szünetben megbarátkoztunk. Sikere lett a két famankónak, amivel járt. Kapdostuk egymás kezéből, próbálgattuk vele a menést. Léptünk néhányat, biztattunk egymást. Három napig tartott, ráuntunk.

Pije szélen kapott helyet. A két botot oda-

támasztotta mindig az iskolai padhoz. Nem kérte el tőle senki.

Vegyes osztályba jártunk. Jó volt, mindenkinek akadt párja.

— De szeretsz te templomba járni — mondta anyám vasárnaponként.

— Szeretek hát.

A karba jártunk, az emeletre. Jól láttuk a lányokat, akik a padokban ültek. Fel-felnézgettek. Szóval, így volt. Pije nem kacsintgatott. Nem volt szeretője.

Összelekedtek Tercsivel. Együtt jártak. Szünetekben nem jöttek le az udvarra, kibámultak a nagy iskolai ablakon. Sértett minket. Hiába raktunk téglákat, kabátot, sapkát az igazgatói iroda ablaka alá, s kergettük a teniszlabdát, Pijét ez nem érdekelte. Sőt.

A menő én voltam. Berúgtam az igazgatói ablakát. Jött az órára. Feleltetett a labdát.

— En voltam — hősieskedtem.

— Megint? Mi lesz tebelőled?

A prédikációt a sarokban hallgattam. A kályha mellett. Térdepeltem.

Pije délután azt mondta:

— Az iskolába nem focizni járunk.

Vétett ellenem. Megharagudtam. Azt mondtam:

— Tercsit meg elszerelem.

Megkínlódtam érte, de el kellett szeretnem,

Csaplár Ferenc

ITÁLIAI SZABADTÉRIK

Olaszországban a színházi élet a nyári hónapokban is igen élénk, más, koncentráltabb, monumentálisabb, az évszaknak megfelelőbb keretek között: a szabadtéri előadások, koncertek révén. A színhely mindig valamely nagyszabású ókori épület (fürdő, templom vagy aréna) erre alkalmas maradványa; számtalan ilyen akad Itália földjén. Az olaszok nem tagadják, hogy a szabadtéri előadások részben az idegenforgalmat kívánják szolgálni, ám egy-egy este mégis sokkal több ennél: az olasz nép, a legolcsóbb helyen ülő ezrek lelkes, a külföldi látogató számára meglepően szenvedélyes és magával ragadó találkozása a kultúrával, többnyire sajátjával, mindenek előtt az operával. Hasonlíthatatlan így az élmény: a patinás, évezredek hangulatát árasztó környezet, a magas művészi színvonal és a mienkénél bizony sokkalta lelkesebb, gyűlékonyabb közönség együttes hatására.

Mindezzel először — egyelőre csak „alapfokon” — Rómában találkoztam, az ókori városközpont, a Fórum Románium egyik legépebben megmaradt s legmonumentálisabb épületének, a Basilica di Massenzionnak a falai között rendezett szimfonikus hangversenyen. A zenekar, a római Szent Cecilia Akadémia együttese a bazilika hatalmas boltzata alatt foglalt helyet, a nézőtér pedig részben a falakon kívül; hangerősítést, mint az olasz zenés szabadtéri előadásokon, itt sem használtak; az akusztika kitűnő: a zenekart félkörívben körülvevő és befedő falak a nézőtér felé „szórják” a hangot. A belépődíj magyar pénzben 25—100 forint, az érdeklődés meglehetősen nagy: az 1000 darab jegy szinte mindegyike gazdára talált: a rómaiak szolid ünneplőben és leginkább keresetlen, tarka-barka öltözetű, vékonypénzü, világot járó, s nem egyszer csak a koncert harmadánál, felénél betévedő turisták hallgatták Brahms III. szimfóniáját és a „legaktuálisabb” zeneművet, Respighi Róma kútjai című szimfonikus költeményét.

A római szabadtéri operaelőadások színhelye a leghatalmasabb ókori fürdő-épület, Caracalla császár termái. A nézőtér a szegedinél is jóval nagyobb, a belépődíjak úgyszintén (40—150 forint). Július végétől augusztus közepéig minden nap vannak előadások; a műsor: Verdi Aida és Traviata, valamint Puccini Pillangókisasszony című operája. A két utóbbi mű azt bizonyítja, hogy nem ragaszkodnak következetesen igazi szabadtéri jellegű produkciókhoz, egy-egy nagyon népszerű, biztos sikerdarab esetében beérk szabadterre helyezett kamarszínházi előadásokkal is. Ezt lehetett látni a Traviata bemutatóján is: az első két felvonás színhelyét sikerült ugyan természetesen ható módon a csillagos ég alá hozni, az utolsó kettőnél azonban a hatalmas színpadon szinte elvesző szobafalak közt folyt az előadás, s ráadásul a felvonások között a díszletek magasságát éppen felező, s bizony groteszkül ható függönyt húzatták össze, majd szét. Az előadás vitathatatlanul nagy értéke a magas zenei színvonal, az énekesek, a Római Operaház művészeinek kitűnő teljesítménye volt, melyet azonban a nézőtér hátulso harmadában már nemigen lehetett élvezni: a finomabb, apróbb árnyalatok, motívumok idáig már egyszerűen nem jutnak el, s a néző a zenét hallgatva, sok-

szor bizony fantáziáját is kénytelen segítséggül hívni.

Aki igazi és felejtethetetlenül nagy szabadtéri élményre vágyik, annak Veronába, Róméó és Júlia városába kell elzarándokolnia, de csak akkor, ha már jóelőre biztosította belépőjegyét (50—350 forint). Ami itt szerencsésen együtt van, arról csak felsőfokban lehet beszélni: kitűnő akusztikájú, szinte teljesen épen maradt ókori aréna 25 000 férőhellyel az operajátás abszolút világszínvonalát jelentő Milánói Scala énekesei és zenekara, a helyi amatőr énekesekből alakult hatalmas és nagyszerű énekkar, fanatikus közönség, hozzáértő művészeti vezetés, és immár öt évtizedes múlt, gazdag tapasztalatokkal.

Sok a közös vonás a veronai és a szegedi fesztiválok programja között: az arénában az idén az Aida, A trubadúr és Donizetti operáját, a Lammermoori Lúciát mutatták be, tavaly egy orosz balett-együttes vendégszerepelt, a kijevi, a másik szabadtéri színpadon az idén pedig a bolgár népi együttes.

Hasonlíthatatlanul egyéni a hangulatuk a veronai szabadtéri estéknek. A közönség már 2—3 órával az előadás megkezdése előtt az aréna körül gyülekezik, majd megszállja a bejáratok környékét: a 25 ezer belépőjegyből mintegy 23 ezer ugyanis számozatlan, nem egy bizonyos helyre szól, csak a két főszektor valamelyikét jelöli meg, a közönség érkezési sorrendben juthat jobb vagy kevésbé jó helyhez az aréna kőlepcsőin, s ha valaki eléggé könnyelműen túl későn érkezik, leülni már nemigen tud, végigállhat az előadást. Mozgóárusok járnak körbe-körbe, s kínálják operai stílusban énekelve (igen borsos áron) a sör, cukorkát. A várakozásteljes feszültség nőttön: rövid füttyök, tapsfoszlányok hallatszanak a hatalmas szögéből. Lenyűgöző látvány a teljesen megtelt nézőtér a világítótestek fényében. S mikor végre megjelenik a karmester, örömjongás tör ki. Lassan elsőtétől, s a nyitány hangjaira — régi szokásként — szerte a lépcsőkön a gyertyák ezrei gyulladnak meg.

Az előadás alatt a közönség együtt él, együtt lélegzik a színpaddal, néha talán túlságosan is. Az Aida előadáson például a színpadtól nem messze ülő néhány megszállott rajongó a legváratlanabb helyeken hangos bravózásba kezdett, végül Radames megsokallta a dolgot, s csak úgy, jelenet közben, jó hangosan odaszólt, hogy hagyják már abba, mire az egész publikum hatalmas ovációja volt a felelet. Egyébként áriák közben, kiváltképp a parádés hangok után felújjonagani, tapsolni szokásos dolog, s a nagyfokú lelkesültség, a forró hangulat legszembetűnőbb jele.

És mindez nem ok nélkül történik: az Aida előadás minden előzetes várakozást felülmúlt: még a szegedinél is monumentálisabb (4—500 statisztá, 300 tagú énekkar, 150—200 tagú zenekar), sodró lendületesség, tökéletes összehangoltság, az átélés rendkívüli intenzitása, vérbő, olaszos szenvedélyesség jellemzi az egész produkciót, elejétől végig, a szolistáktól a statisztáig.

A veronai, azt hiszem, jelenleg a világ legjobb szabadtéri Aida előadása. S ez a lehetőségeket tekintve természetesen is. Szegednek szégyenkeznie azonban még egy ilyen összehasonlítás után sem kell.

Anyám valahonnan mézet szerzett. A szünetben megrántottam a lány szoknyáját:

— Kell? Adok!

Nem akart kötélnék állni. Hiába olvastatta velem a tanító úr a verseket, a legjobb fogalmazás is az enyém lett, nem boldogultam. Pedig győzőm kellett.

Minden nő egyforma.

— Csináld meg a fogalmazásom — hódolt be Tercsi.

Elhívtam a templomkertbe. Szép fák nőttek ott, fenyők, nyárfák és akácok. Megfogtam a kezét.

— Meglátnak — rebkent meg ijedten.

— Kitől félsz?

— Senkitől.

— Nem is igaz — mondtam. — Attól félsz, hogy otthon megvernek.

— Attól.

— Én nem engedem, hogy bántsanak. Megkérem a kezedet.

Megnyugodtunk. Álldogáltunk még a fák alatt, később hazamentünk. Ettől kezdve lett a szeretőm. Egészen év végéig.

Pijétől elpártolt a szerencse. Szünetben mindenki kiszaladt az udvarra, nem törődtek vele. Tornaórákon sem. Lerúgtuk a cipőt, szaladgáltunk, gyakorlatokat csináltunk. A lányok a másik udvaron tornáztak. Meglestük őket.

Egyszer észrevettem: a folyosó végébe húzódt, onnan figyelte Tercsiket. Szerette volna a lányt.

— Estére elviszem a moziba — szóltam.

— Úgyse engedik.

— Irigyelek?

— Nem is szerettem — biggyesztete el a száját.

— Nem?

— Nem hát.

— Hazudsz, tudom, hogy hazudsz.